

Τριώδιον Κατανυκτικόν

Ἔνα Πνευματικὸ Ταξίδι
πρὸς τὸ Τέλος τοῦ παλαιοῦ
καὶ τὴν Ἀρχὴ τοῦ Νέου

■ Προετοιμασία γιὰ τὴν Μεγάλη Σαρακοστή (δ')

Ἡ τελευταία κρίση*

Κυριακὴ τῆς Ἀπόκρεω

Ἡ τρίτη Κυριακὴ τοῦ Τριωδίου ὀνομάζεται Κυριακὴ τῆς Ἀπόκρεω, γιατί στὴν διάρκεια τῆς ἐβδομάδος ποὺ ἀκολουθεῖ ἀρχίζει μιὰ περιορισμένη νηστεία – «ἀποχὴ κρέατος»– ὅπως παραγγέλλουν τὰ λειτουργικὰ βιβλία. Αὐτὴ ἡ παραγγελία γίνεται κατανοητὴ μόνο μέσα στὸ φῶς ὅσων εἶπαμε παραπάνω γιὰ τὸ νόημα τῆς προετοιμασίας. Ἡ Ἐκκλησία ἀρχίζει νὰ μᾶς «προσαρμόζει» στὴν μεγάλη προσπάθεια ποὺ θὰ ἀπαιτήσῃ ἀπὸ μᾶς ἑπτὰ μέρες ἀργότερα. Σταδιακὰ μᾶς βάζει στὸν μεγάλο ἀγῶνα, γιατί γνωρίζει τὴν εὐπάθειά μας καὶ προβλέπει τὴν πνευματικὴ μας ἀδυναμία.

* * *

Τὴν παραμονὴ τῆς Κυριακῆς τῆς Ἀπόκρεω ἡ Ἐκκλησία μᾶς καλεῖ σὲ μιὰ παγκόσμια ἀνάμνηση ὅλων «τῶν ἀπ' αἰῶνος κοιμηθέντων εὐσεβῶς, ἐπ' ἐλπίδι ἀναστάσεως ζωῆς αἰωνίου». Αὐτὴ πραγματικὰ εἶναι ἡ μεγάλη ἡμέρα τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὴν ὁποῖαν προσευχόμεστε γιὰ τὰ κοιμηθέντα μέλη Τῆς.

Γιὰ νὰ καταλάβουμε τὸ νόημα ποὺ ὑπάρχει στὴν σχέση τῆς Μεγάλης Σαρακοστῆς καὶ τῆς προσευχῆς γιὰ τοὺς κοιμηθέντες θὰ πρέπει νὰ θυμηθοῦμε ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ἡ θρησκεία τῆς ἀγάπης.

Ὁ Χριστὸς δὲν ἄφησε στοὺς μαθητές Του μιὰ διδασκαλία ἀτομικῆς σωτηρίας, ἀλλὰ τὴν «καινὴ ἐντολὴ» τοῦ «ἀγαπάτε ἀλλήλους» καὶ πρόσθεσε: «ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις» (Ἰωαν. ιγ' 35). Ἡ ἀγάπη ἐπομένως εἶναι τὸ θεμέλιο καὶ ἡ οὐσία τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία, κατὰ τὸν Ἅγιο Ἰγνάτιο Ἀντιοχείας, εἶναι «ἐνότητά πίστεως καὶ

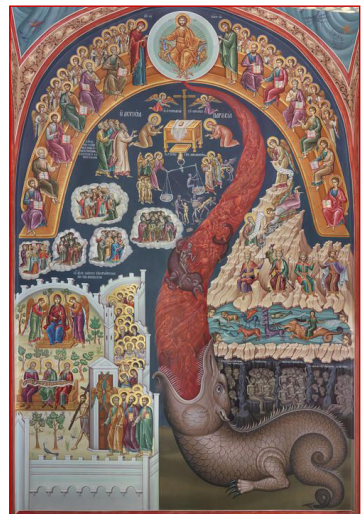
ἀγάπης». Ἀμαρτία εἶναι πάντοτε ἡ ἀπουσία τῆς ἀγάπης, καὶ ἐπομένως εἶναι ὁ χωρισμός, ἡ ἀπομόνωση, ὁ πόλεμος ὄλων ἐναντίον ὄλων. Ἡ νέα ζωὴ ποὺ μᾶς ἔδωσε ὁ Χριστὸς καὶ ποὺ μεταβιβάζεται σὲ μᾶς διὰ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι πάνω ἀπ’ ὅλα μία ζωὴ συνδιαλλαγῆς, «συναγωγῆς εἰς ἐνότητα ὄλων τῶν διεσκορπισμένων», ἡ ἀποκατάσταση τῆς θραυσμένης ἀπὸ τὴν ἀμαρτία ἀγάπης.

Ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατὸ ν’ ἀρχίσουμε ποτὲ τὴν ἐπιστροφή μας στὸν Θεὸ καὶ τὴν συμφιλίωσή μας μ’ Αὐτόν, ἂν ἀπὸ μέσα μας δὲν ξαναγυρίσουμε στὴν μοναδικὴ καινὴ ἐντολὴ τῆς ἀγάπης; Ἡ προσευχὴ γιὰ τοὺς «κεκοιμημένους» εἶναι μία βασικὴ ἔκφραση τῆς Ἐκκλησίας σὰν ἀγάπης. Ζητᾶμε ἀπὸ τὸ Θεὸ νὰ θυμηθεῖ αὐτοὺς ποὺ καὶ ἐμεῖς θυμόμαστε καὶ τοὺς θυμόμαστε ἀκριβῶς γιὰ τὸς ἀγαπᾶμε. Προσευχόμενοι γι’ αὐτοὺς τοὺς συναντᾶμε «ἐν Χριστῷ», ὁ Ὅποιος «Ἀγάπη ἐστίν» καὶ ποὺ – ἀκριβῶς ἐπειδὴ εἶναι Ἀγάπη – ξεπερνᾶει τὸν θάνατο ποὺ εἶναι ἡ τελικὴ νίκη τοῦ χωρισμοῦ καὶ τῆς ἔλλειψης τῆς ἀγάπης. Μέσα στὸν Χριστὸ δὲν ὑπάρχουν ζωντανοὶ καὶ πεθαμένοι, γιὰ τὸ ὅλοι εἶναι «ζῶντες ἐν Αὐτῷ». Αὐτὸς εἶναι ἡ Ζωὴ καὶ αὐτὴ ἡ Ζωὴ εἶναι τὸ φῶς τοῦ ἀνθρώπου. Ἀγαπώντας τὸν Χριστὸ ἀγαπᾶμε ὅλους ἐκείνους ποὺ βρίσκονται ἐν Αὐτῷ. Ἀγαπώντας αὐτοὺς ποὺ εἶναι ἐν Αὐτῷ, ἀγαπᾶμε τὸν Χριστό. Αὐτὸς εἶναι ὁ Κανὼνας τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ φανερόνεται μὲ τὶς προσευχὲς ποὺ κάνει γιὰ τοὺς κοιμηθέντες. Πραγματικὰ ἡ «ἐν Χριστῷ» ἀγάπη μας εἶναι ἐκείνη ποὺ τοὺς διατηρεῖ πάντα ζωντανούς, γιὰ τὸς διατηρεῖ «ἐν Χριστῷ». Πόσο ἀλήθεια, λανθασμένοι – ἀλεπιστικὰ λανθασμένοι – εἶναι ὅσοι ἀπὸ τοὺς δυτικούς χριστιανούς ἔχουν περιορίσει τὶς προσευχὲς τους γιὰ τοὺς κοιμηθέντες σὲ ἓνα νομικὸ δόγμα «περὶ ἀμοιβῶν» καὶ «ικανοποιήσεως», ἢ τὶς ἀρνοῦνται σὰν ἄχρηστες.

Ἡ μεγάλη Παννουχίδα «ὑπὲρ τῶν Κεκοιμημένων» τὸ Σάββατο πρὶν ἀπὸ τὴν Κυριακὴ τῆς Ἀπόκρεω εἶναι ἓνας τύπος ἀκολουθίας γιὰ τὴν ἀνάμνηση τῶν «προαπελθόντων» ποὺ ἐπαναλαμβάνεται τὸ δεῦτερο, τρίτο καὶ τέταρτο Σάββατο τῆς Μεγάλης Σαρακοστῆς [κατὰ τὸ σλαβικὸ τυπικό].

* * *

Εἶναι ἡ ἀγάπη καὶ πάλι ποὺ ἀποτελεῖ τὸ θέμα τῆς Κυριακῆς τῆς Ἀπόκρεω.

Εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα τῆς ἡμέρας εἶναι ἡ Παραβολὴ τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴν Τελευταία Κρίση (Ματθ. κε' 31-46).

Ὅταν ὁ Χριστὸς θὰ ἔρθει νὰ μᾶς κρίνει ποιὸ θὰ εἶναι τὸ κριτήριό Του; **Ἡ** παραβολὴ μᾶς δίνει τὴν ἀπάντηση: **ἡ ἀγάπη** – ὄχι ἓνα ἀπλὸ ἀνθρωπιστικὸ ἐνδιαφέρον γιὰ μίαν ἀφηρημένη δικαιοσύνη καὶ γιὰ κάποιους, ἀνώνυμους «φτωχοὺς», ἀλλὰ ἡ συγκεκριμένη καὶ προσωπικὴ ἀγάπη γιὰ τὸν ἄνθρωπο, γιὰ κάθε ἀνθρώπινο πρόσωπο, μὲ τὸ

ὁποῖο ὁ Θεὸς μὲ φέρνει σὲ ἐπαφὴ στὴν ζωὴ μου.

Αὐτὴ ἡ διάκριση εἶναι πολὺ σημαντικὴ, γιὰτὶ σήμερα ὄλο καὶ περισσότεροί χριστιανοὶ ἔχουν τὴν τάση νὰ ταυτίζονται τὴν Χριστιανικὴ ἀγάπη μὲ τὶς πολιτικὲς, οικονομικὲς καὶ κοινωνικὲς φροντίδες. **Μ**ὲ ἄλλα λόγια, ἔχουν τὴν τάση νὰ μετατοπίζουν τὸ ἐνδιαφέρον ἀπὸ τὸ μοναδικὸ πρόσωπο καὶ τὸ μοναδικὰ προσωπικὸ προορισμὸ του στὶς ἀνώνυμες ὀντότητες, ὅπως εἶναι οἱ «τάξεις», οἱ «φυλές» κ.λ.π. **Ὅχι** ὅτι αὐτὲς οἱ φροντίδες εἶναι λανθασμένες. **Εἶναι** φανερό, ὅτι οἱ Χριστιανοί, μέσα στὴν πορεία τῆς ζωῆς τους, μέσα στὶς εὐθύνες τους σὰν πολῖτες, σὰν ἐπαγγελματίες κ.λ.π., καλοῦνται νὰ φροντίζουν, ὅσο οἱ δυνατότητες καὶ ἡ κατανόησή τους ἐπιτρέπουν περισσότερο, γιὰ μίαν δίκαιη, σταθερὴ καὶ γενικὰ πιὸ ἀνθρώπινη κοινωνία. **Ὅλα** αὐτά, σίγουρα, προέρχονται ἀπὸ τὴν Χριστιανικὴ ἀγάπη. **Α**λλὰ ἡ Χριστιανικὴ ἀγάπη, αὐτὴ καθαρὴ εἶναι κάτι διαφορετικὸ καὶ αὐτὴ ἡ διαφορὰ θὰ γίνῃ κατανοητὴ καὶ θὰ διαφυλαχθεῖ ἂν ἡ Ἐκκλησία διατηρήσει τὴν μοναδικὴ ἀποστολὴ τῆς καὶ δὲν γίνῃ μίαν συνηθισμένη «κοινωνικὴ ὑπηρεσία» ποὺ ἀσφαλῶς δὲν εἶναι στὴ φύση τῆς.

Ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη εἶναι ἡ «δυνατὴ ἀδυνατότητα» νὰ βλέπω τὸν Χριστὸ στὸ πρόσωπο κάθε ἀνθρώπου, ὁποῖοσδήποτε κι' ἂν εἶναι αὐτός, καὶ τὸν ὁποῖο ὁ Θεός, μέσα στὸ αἰώνιο καὶ μυστηριώδες σχέδιό Του, ἔχει ἀποφασίσει νὰ φέρει μέσα στὴν ζωὴ μου ἔστω καὶ γιὰ λίγες στιγμὲς: **νὰ** τὸν φέρει κοντά μου ὄχι σὰν μίαν εὐκαιρία γιὰ «καλὴ πράξη» ἢ γιὰ ἐξάσκηση τῆς φιλάνθρωπίας μου, ἀλλὰ σὰν ἀρχὴ μιᾶς ἀδιάκοπης συντροφιάς μέσα στὸν ἴδιο τὸν Θεό.

Ἀληθινὰ τί ἄλλο εἶναι ἀγάπη παρὰ αὐτὴ ἡ μυστηριώδης δύναμη ποὺ ξεπερνάει τὸ τυχαῖο καὶ τὸ ἐξωτερικὸ στὸν «ἄλλο» – ξεπερνάει δηλαδὴ τὴν ἐξωτερικὴ του ἐμφάνιση, τὴν κοινωνικὴ του θέση, τὴν

έθνική του καταγωγή, την διανοητική του ικανότητα – και φτάνει στην ψυχή του, την μοναδική και μοναδικά προσωπική «ρίζα» της ανθρώπινης ύπαρξης, το άληθινό κομμάτι του Θεού μέσα του; **Αν** ο Θεός αγαπάει κάθε άνθρωπο, είναι ακριβώς γιατί Αυτός μόνο γνωρίζει τον άτιμητο και απόλυτα μοναδικό θησαυρό, την «ψυχή» ή το «πρόσωπο», που έδωσε στον κάθε άνθρωπο. **Η** χριστιανική αγάπη λοιπόν είναι ή συμμετοχή σ' αυτή την θεϊκή γνώση, είναι το δώρο αυτής της θεϊκής αγάπης. **Δεν** υπάρχει «απρόσωπη» αγάπη, γιατί αγάπη είναι ή υπέροχη ανακάλυψη του «προσώπου» στον «άνθρωπο», ή ανακάλυψη του συγκεκριμένου και μοναδικού προσώπου μέσα στο σύνολο γενικά. **Είναι** ή ανακάλυψη σε κάθε άνθρωπο αυτού που τον κάνει «άξιαγάπητο» και που είναι δοσμένο από τον Θεό.

Από αυτή την άποψη, ή χριστιανική αγάπη είναι μερικές φορές το αντίθετο από την «κοινωνική δραστηριότητα», με την όποια συχνά σήμερα ταυτίζεται ο Χριστιανισμός. **Για** έναν άνθρωπο με κοινωνική δραστηριότητα το αντικείμενο της αγάπης δεν είναι το «πρόσωπο», αλλά ο «άνθρωπος», μία δηλαδή αφηρημένη μονάδα μιᾶς, όχι λιγότερο, αφηρημένης «άνθρωπότητας». **Αλλά** για το Χριστιανισμό, ο άνθρωπος είναι «άξιαγάπητος» ακριβώς γιατί είναι πρόσωπο. **Εκεί** το πρόσωπο χάνεται μέσα στον άνθρωπο: **έδω** ως άνθρωπος θεωρείται μόνο το πρόσωπο. **Ο** «κοινωνικός εργάτης» δεν ενδιαφέρεται για τα συγκεκριμένα πρόσωπα και **ἀνετα** τὰ θυσιάζει για το «γενικό συμφέρον». **Ο** Χριστιανισμός μπορεί να φαίνεται ότι είναι – και σε μερικές περιπτώσεις πραγματικά είναι – μάλλον διστακτικός γι' αυτή την άοριστη «άνθρωπότητα», αλλά διαπράττει θανάσιμη **ἀμαρτία** ἐναντίον του **ἑαυτοῦ** του κάθε φορά που **ἀδιαφορεῖ** και **δεν** αγαπάει το συγκεκριμένο πρόσωπο. **Η** κοινωνική δραστηριότητα είναι πάντοτε «φουτουριστική» στην προσέγγισή της. **Ενεργεί** πάντα στο **ὄνομα** της δικαιοσύνης, του νόμου, της εὐτυχίας που πρόκειται να **ἔρθει**, να κερδηθεῖ. **Ο** Χριστιανισμός **ἐλάχιστα** ενδιαφέρεται γι' αυτό το προβληματικό μέλλον, αλλά **βάζει** ὅλη την ἔμφαση στο **τώρα**, που είναι ο **μόνος** αποφασιστικός χρόνος για αγάπη. **Οἱ** δύο αυτές στάσεις **δεν** αποκλείουν ή μία την ἄλλη, αλλά **δεν** πρέπει να **συγχεόνται**. **Οἱ** χριστιανοὶ **βεβαιότατα**, ἔχουν **εὐθῦνες** ἀπέναντι «στον κόσμο τοῦτο» και **πρέπει** να **τις** ἐκπληρώσουν. **Ακριβώς** αὐτή είναι ή περιοχή της «κοινωνικῆς δραστηριότητας» που ἀνήκει ἐντελῶς στον «κόσμο τοῦτο». **Ὅπως** δὴποτε ὁμως

ή χριστιανική αγάπη σκοπεύει πέρα από τόν «κόσμο τούτο». **Ε**ίναι αυτή ή ίδια μία ακτίνα, μία έκδήλωση τής Βασιλείας του Θεού: **υ**περβαίνει και συντρίβει όλους τούς περιορισμούς, όλες τις «συνθήκες» του κόσμου τούτου, διότι τὸ κίνητρο της, ὁ σκοπὸς της καθὼς και ή ὀλοκλήρωσή της εἶναι στὸν Θεό. **Κ**αι ξέρουμε ὅτι ἀκόμα και σ' αὐτὸν τὸν κόσμο πού «ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται» ή μόνη νίκη πού διαρκεῖ και μεταμορφώνει εἶναι ή νίκη τής αγάπης. **Η** πραγματική ἀποστολή τής Ἐκκλησίας εἶναι νὰ υπενθυμίζει στὸν ἄνθρωπο τὴν προσωπική του αγάπη και τὴν κλήση του, πού εἶναι νὰ πλημμυρίσει τὸν ἀμαρτωλὸ κόσμο μ' αὐτὴ τὴν αγάπη.

* * *

Η παραβολή γὰ τὴν Τελευταία Κρίση ἀναφέρεται στὴν Χριστιανική αγάπη. **Δ**ὲν εἶμαστε ὅλοι καλεσμένοι νὰ δουλέψουμε γὰ τὴν «ἀνθρωπότητα», ὅμως ὁ καθένας μας ἔχει λάβει τὸ δῶρο και τὴν χάρη τής αγάπης του Χριστοῦ.

Ξέρουμε, ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τελικὰ ἔχουν ἀνάγκη ἀπ' αὐτὴ τὴν προσωπική αγάπη, ἔχουν ἀνάγκη νὰ τούς ἀναγνωρίζεται δηλαδὴ ή μοναδικότητα τής ψυχῆς τους, στὴν ὁποία ἀντανακλᾶται ὅλη ή ὀμορφιά τής δημιουργίας μ' ἕναν ξεχωριστὸ τρόπο. **Ξ**έρουμε ἀκόμα, ὅτι οἱ ἄνθρωποι βρίσκονται «ἐν φυλακῇ», εἶναι «πεινῶντες και διψῶντες» ἀκριβῶς γιὰ τὸν λείπει αὐτὴ ή προσωπική αγάπη. **Τ**έλος ξέρουμε, ὅτι ὅσο στενὰ και περιορισμένα και ἂν εἶναι τὰ πλαίσια τής προσωπικῆς μας ὑπαρξης, ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς δημιουργήθηκε υπεύθυνος γὰ μία μικρὴ θέση στὴν Βασιλεία του Θεοῦ, και ἔγινε υπεύθυνος ἐξαιτίας αὐτοῦ του δώρου τής αγάπης του Χριστοῦ. **Ἔ**τσι εἴτε ἔχουμε εἴτε δὲν ἔχουμε ἀποδεχτεῖ αὐτὴ τὴν εὐθύνη, εἴτε ἀγαπήσαμε εἴτε ἀρνηθήκαμε τὴν αγάπη, πρόκειται νὰ κριθοῦμε. **Γ**ιὰ τὸ «ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε» (Ματθ. κε' 40).

† Κυριακή Απόκρεω
22.2.2021 ἐκ. ήμ.

(*) **Πρωτοπρεσβυτέρου Αλεξάνδρου Σμέμαν**, Μεγάλη Σαρακοστή - Πορεία πρὸς τὸ Πάσχα, σελ. 37-45, ἐκδόσεις «Προφύρα», ἐκδοσις ιγ', Αθήνα, Ἰανουάριος 2016. • Ἐπιμέλ. ήμετ.

